

ZOLA - PRISEN 2014

Dato: Tirsdag 14. januar 2014

TAKKETALE VED PRISUTDELINGEN TIRSDAG 14. JANUAR 2014

Kjære styret for Zola-prisen

Kjære forsamling – og alle dere som bidrar til å skape denne fantastiske stemningen og kvelden!

Tusen – tusen takk til dere som deler ut Zola-prisen, for at dere så til dette arbeidet og dette engasjementet - da dere besluttet at jeg – på vegne av Støttegruppen – og andre som har engasjerte seg etter Scandinavian Star - skulle motta Zola-prisen for 2014.

KATASTROFENS OMFANG

Katastrofen kan beskrives med tall, men omfanget er så mye mer omfattende enn tallene uttrykker:

- Tapet av mening
- Tapet av tro
- Tapet av håp
- Tapet av feste i livet

Kanskje har vi den oppfatningen av en katastrofe - ulykke og krise - at livet akutt stanser opp der og da. At ødeleggelsen skjer - der og da – og at gjenoppbyggingen starter umiddelbart fra katastrofens nullpunkt.

Det er ikke nødvendigvis slik.

Katastrofen kan være innledningen til en lang og tung livsvei – starten på en lang nedbrytning av alt det som livet var tidligere. Den som er rammet klamrer seg til håpet om å ta vare på det som var – men makter ikke å avverge at håpet - og det landskapet som livet før utspilte seg i – gradvis forsvinner.

-

Disse ordene kom til meg og la seg på melodilinjen til Tambourine man en dag jeg kjente livsgleden under en skitur i herlig sol for mange år siden:

Tonen som griper meg
Den kommer fra en tid
En tid som er forbi
En gråt som sitter i – men lever inne i meg
Bli ikke borte
Men vær fortsatt med meg
Og vær fortsatt nær meg
Når natten slutter kommer jeg og blir hos deg

-

Møtet med en som bærer en krise - kan være møtet med en som er på vei ned – da kan forventningen om å mestre – å komme videre – å være på vei mot nye mål - bli en byrde. Det er krevende å være rolig og trygg i møte med smerte – bunnløs sorg – og håpløshet.

I Jobs bok har jeg lagt merke til at det var først da Jobs venner begynte å prate - forklare og legge ut – det var da de ble til belastning og anfektelse for Job. Men før det - hadde de sittet stille sammen med Job en hel uke - og da var de åpenbart til trøst:

- Ingen sa et ord til ham, for de så at hans smerte var stor.

-

Jeg er takknemlig til Christine - som ville gå sammen med meg - selv om veien ble en annen enn vi trodde. Takk også til Christines familie, for all kjærlighet og støtte - som har betydd, og betyr - så mye for meg og den familien jeg har i dag.

-

Etter skipsforlisene med Estonia og Jan Heweliusz var Støttegruppe pådrivere for skjerpede regler for stabilitet og krav om vanntette skott på de store åpne passasjerskipsdekkene. Når det gjelde mitt eget liv – så har jeg mange ganger tenkt at jeg ikke har de samme skottene – alt er i det samme livsrommet.

STØTTEGRUPPEN

Det er ikke bare meg og min fortelling som forklarer katastrofen om Scandinavian Star. Alle som ble rammet, bærer den samlede historien om Scandinavian Star.

Støttegruppen ble etablert umiddelbart - med kontor hos Røde Kors. Odd Kristian Reme, med erfaring etter Alexander Kielland, ga strategiske råd. Espen Walstad ledet styret, og Steen Pettersson ivaretok daglig drift. De gjorde en kjempejobb for alle oss som var berørt!

Henning Øglænd og Espen Kohnæs organiserte det juridiske teamet, og har vært til stor støtte - også i de mange årene etter at oppdraget var formelt avsluttet.

Tusen takk!

OPPGAVER

Takk også til dagens styre i Støttegruppen. Vi forsøker å ivareta en balanse – respekt for at livet går videre – samtidig som vi er aktive der det kreves - som f.eks gjenopptagelsesarbeidet og helsesituasjonen for de overlevende.

Jeg vil særlig fremheve at minnesmerket – som ble avduket i 2006 - ikke blitt realisert uten innsatsen til styremedlem Hasse Magnusson og ikke minst Grete Forslund, som var purser på Scandinavian Star.

NASJONALT STØTTEGRUPPENETTVERK

Støttegruppeorganisering er krevende, og medfører flere dilemmaer. Det er etablert et nasjonalt støttegruppenettverk, med erfaring fra Deep Sea Driller, Alexander Kielland og Scandinavian Star, til 22. juli 2011. Røde Kors har en tilretteleggerfunksjon, og styreleder er Kjell Skalleberg, med erfaring fra Tsunamien. Nettverket kan bistå med erfaringsoverføring ved nye hendelser.

STRAFFBARE FORHOLD & GJENOPPTAGELSESANMODNINGER

Scandinavian Star katastrofen ble utløst av to straffbare forhold:

- Ildspåsettelse
- Operasjon av skip som ikke var sjødyktig

Ingen av forholdene er tilfredsstillende avklart.

Jeg kunne holdt et eget foredrag med tekstdeler fra avslagene på gjenopptagelsesansmodningene - som viser hvordan språket brukes manipulerende for å unngå å behandle de fakta som våre anmodninger om gjenopptagelse har vært begrunnet med.

Det hadde vært interessant om noen ville gjøre en tekstanalyse av disse avslagene - for å se hvordan faktum etter faktum som fremlegges – ikke behandles og kvalitetssikres – men gjennom politiske og formaljuridiske språkøvelser defineres ut av myndighetens ansvar.

Når ytterligere dokumentasjon fører til nye anmodninger – så blir tidligere avslag likevel vektlagt som argument for at det har vært omfattende gjennomganger tidligere og begrunner dermed nye avslag.

Slik har de skandinaviske myndighetene havnet i det abstrakte – hvor bare påstanden – om at det ikke anses å foreligge noe nytt – er det eneste som står tilbake mot det faktum at alt er nytt.

-

Jeg er glad for at påtalemyndighetene og politiet nå ser ut til å foreta en grundig utredning, som skal konkludere med om det er aktuelt å anbefale ny etterforskning av straffeansvar eller ikke.

Støttegruppens anmodning om granskning er også til politisk behandling i Norge, Sverige og Danmark, og signalene som ble gitt i Stortinget ved Jan Bøhlers interpellasjon før jul er positive. Myndighetene vil ha politiets konklusjon i den pågående utredningen før det tas stilling til ny granskning.

-

Overlevende Mike Axdals engasjement og dokumentasjon i Danmark har vært viktig.

Stiftelsen etterforskning av mordbrannen Scandinavian Star har gjort et betydelig arbeid som har vært avgjørende for det momentet som vi nå har i saken. Styreleder i stiftelsen er Arne Steen, som er her.

Jeg vil også fremheve journalist Tron Strands prosjekt i 1996 / 97 i Bergens Tidende og Jyllandsposten om Scandinavian Star. Kjell Ola Dahls bok i 2012 og VGs dekning det siste året har også vært viktig, og nå arbeider journalist Lars Halskov i Danmark med et bokprosjekt om Scandinavian Star.

STIFTELSEN SKAGERRAK

Støttegruppearbeidet viste at vi mangler interessegrupper utenfor næringen på det maritime området. Støttegruppen etter Scandinavian Star kunne ikke fortsette å kommentere stadig nye sjøulykker og sjøsikkerhet i sin alminnelighet. Dette var bakgrunnen for at Torbjørn Kalberg, Kurt Stenbakk og jeg etablerte Stiftelsen Skagerrak for 10 år siden. I dag er Arne Sagen, Moritz Askildt og jeg selv med i styret for Skagerrak. Vi har god kontakt med Sjøkyndiges Forbund, og vil fortsette sjøsikkerhetsarbeid - med internasjonale kontakter. Noen stikkord:

- Gransking etter sjøulykker og nestenulykker må ha nødvendig omfang og kvalitet. I sommer meldte det internasjonale rederiforbundet & transportarbeiderforbundet felles bekymring for at mange sjøulykker ikke blir gransket, selv om dette er et obligatorisk krav.
- Skadelidtes rettigheter og situasjon må inngå som tema ved gransking av sjøulykker.
- Internasjonalt regelverk og den nye norske skipssikkerhetsloven er revidert, og regulerer nå at rederiet har hovedansvar for sikkerheten. Likevel kriminaliseres fortsatt sjøfolkene mens eier- og operatørene slipper unna. Vi så det i Norge etter Full City-forliset for få år siden, der rederiet knapt nok er nevnt i dommen. Det samme skjer i disse dager rettssaken etter Costa Concordia, hvor verdens største cruiserederi slipper unna ansvaret.

-

Etter intense dager med kommentarer og engasjement - kan jeg kjenne tomheten – ordenes utilstrekkelighet – jeg forsøker og forsøker å formulere noe som kjennes sant – men det er som om den virkelige historien er alltid et annet sted. Da må jeg være alene – jogge en tur – være i naturen – og bare kjenne på stemninger som ikke skal fortrenses.

Noen ganger er det som alt med Scandinavian Star – høringsuttalelser og kommentarer – det som faktisk skjedde – trer litt i bakgrunnen – da er dette bare kulissene som gir handling til i mitt liv – og jeg forstår at det jeg møter egentlig ikke er noe annet enn det vi gjør alle sammen - noe felles menneskelig: Liv – død – glede – tap – kjærighet – atskillelse og nytt håp.

-

Det er mulig å elske etter katastrofen. Carina og jeg giftet oss for 10 år siden. Det er godt å kjenne at hjertet er med når jeg sier, - Jeg elsker deg, og samtidig være tilstede i en historie og et politisk engasjement. Det sier også noe om Carina – og det livet vi nå bygger sammen.

-

Dessverre er Halvor og Mamma bortreist i dag – henholdsvis til Zanzibar og USA – men de er stolte og takknemlige for tildelingen. Men Halvors herlige søsken er her, Ruben (9) og Stine (3).

SALME 19, 3

Her har jeg lugarnøkkelen fra Scandinavian Star. Selv om lugar 746 ikke hadde brent - så var bagasjen destruert – alt bortsett fra kamera og bibel, som politiet sendte meg i mai - flere uker etter brannen.

Det er et ord jeg har blitt veldig glad i – og hentet trøst fra – som viser hvordan alle livserfaringer – om de hører dagen eller natten til – har sin verdi i møte med nye dager og nye netter – Salme 19, 3:

Den ene dag lar sin tale utstrømme til den annen, og den ene natt forkynner den annen sin kunnskap.

Tusen takk!

JAN HARSEM

KONTOR: Gml. Drammens vei 227 • Asker sentrum / **POST:** Postboks 23 • 1371 Asker • Norge
WEB: www.scandinavianstar.no / www.harsem.no (ny kommer) / www.skagerrak.org (ny kommer)
EPOST: jan@harsem.no / **TELEFON:** +47-66 900451 / +47-95 771199